

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРАВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Стратегије за родну равноправност садржан је у одредбама члана 45 став 1 Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12 и 7/14 – УС, 44/14), према којима Влада стратегијом развоја утврђује стање у области из надлежности Републике Србије и мере које треба предузети за њен развој.

Уставни основ за доношење ове Стратегије садржан је у одредбама члана 15. Устава Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/06), којима Република Србија јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности, у одредбама члана 18, став 1 Устава којима Република Србија јемчи људска права утврђена ратификованим међународним уговорима, општеприхваћеним правилима међународног права и законима, у одредбама члана 21. Устава, којима је прописано да су пред Уставом и законом сви једнаки, да свако има право на једнаку заштиту без дискриминације и да је забрањена свака дискриминација, непосредна и посредна, по било ком основу, а нарочито, између осталог, по основу пола, и којима је предвиђено да се могу увести посебне мере ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су у суштински неједнаком положају са осталим грађанима и грађанкама, као и у члану 97. тачка 2. Устава, којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, остваривање и заштиту слободе и права грађана и грађанки и одговорност и санкције за повреду права грађана и грађанки.

Основ за доношење ове Стратегије садржан је и у одредбама Закона о забрани дискриминације („Службени гласник РС, бр. 22/09) и Закона о равноправности полова („Службени гласник РС“, бр. 104/09). Закон о забрани дискриминације у члану 2, став 1 наводи, између осталог, пол, родни идентитет, сексуалну оријентацију, брачни и породични статус међу основама дискриминације које забрањује. Одредбама члана 14 Закон предвиђа примену посебних мера ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неравноправном положају. Одредбе члана 13 тачка 5 обавезују Републику Србију да спроводи свеобухватне мере спречавања и заштите од вишеструке, односно укрштене дискриминације која је описана као тежак облик дискриминације.

Одредбама члана 2, став 4 Закона о равноправности полова државни органи, органи аутономне покрајине, органи јединица локалне самоуправе, организације којима је поверено вршење јавних овлашћења, као и правна лица која оснива или финансира у целини, односно у претежном делу Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, дужни су да прате остваривање равноправности засноване на полу у свим областима друштвеног живота, као и примену међународних стандарда и Уставом зајемчених права у овој области. Члан 3 Закона о равноправности полова обавезује органе јавне власти да воде активну политику једнаких могућности у свим областима друштвеног живота, а члан 7 овог Закона предвиђа примену посебних мера ради отклањања и спречавања неједнаког положаја жена и мушкараца и остваривања једнаких могућности полова.

РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Република Србија, као чланица УН, Савета Европе и других међународних и регионалних организација, и као држава уговорница низа међународних и регионалних докумената који се односе на људска права жена и родну равноправност, има обавезу да спроводи политику једнаких могућности и обезбеђује грађанима и грађанкама равноправни приступ уживању и заштити свих људских права на начелима равноправности и недискриминације. Република Србија има обавезу да оствари *de facto* и *de jure* родну равноправност уз обезбеђивање услова за једнаке могућности жена и мушкараца у свим областима живота и рада.

Усвајањем Стратегије за родну равноправност обезбеђује се континуитет у вођењу политике родне равноправности утврђене Националном стратегијом за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности („Сл. гласник РС“, бр. 15/09) чији пратећи Акциони план за спровођење Националне стратегије за период од 2010. до 2015. године („Службени гласник РС“ бр. 067/10) престаје да важи у 2015. години.

На усвајање ове Стратегије обавезује извршавање препорука механизма УН за људска права која се односе на унапређивање родне равноправности. Од 139 прихваћених Препорука Савета УН за људска права (А/НCR/WG.6/15/L.13), након што је Република Србија прошла кроз Други циклус универзалног периодичног прегледа 30. јануара 2013. године, десет се односи на унапређивање родне равноправности, а 15 препорука на спречавање насиља у породици. Један број препорука Комитета УН за економска, социјална и културна права (Е/С12/SRB/CO/2 од 15. маја 2014. године) и Комитета УН за људска права (СCPR/C/SRB/CO/2 од 24. марта 2011. године) односи се на захтеве за предузимање свеобухватних реформи ради елиминисања родно засноване дискриминације и насиља у породици и јачање националних механизма за родну равноправност.

Спровођењем ове Стратегије Република Србија извршава обавезе које има по Конвенцији УН о елиминацији свих облика дискриминације жена, као и обавезе које произилазе из препорука Комитета УН за елиминисање дискриминације жена датих у Закључним запажањима у вези са Другим и трећим периодичним Извештајем о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW/C/SRB/2-3 од 25. јула 2013. године).

Полазни основ за ову Стратегију је Пекиншка декларација и Платформа за акцију која даје смернице владама за уклањање препрека активном учешћу жена у свим областима јавног и приватног живота, као и за убрзано обезбеђивање пуног и равноправног учешћа жена у економском, друштвеном, културном и политичком процесу доношења одлука.

На усвајање ове Стратегије обавезује и ратификација Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици („Службени гласник РС–Међународни уговори“, број 12/13).

Усвајање ове Стратегије један је од приоритета Националног програма Републике Србије за усвајање правних тековина Европске уније у периоду од 2014. до 2018. године.

На потребу усвајања ове Стратегије и мера за унапређивање родне равноправности у наредном средњорочном периоду указују и налази Евалуације Акционог плана за

примену Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности у периоду од 2010. до 2015. године.

ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

ОСНОВНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

Стратегија за родну равноправност утврђује основне и посебне стратешке циљеве за унапређивање родне равноправности у периоду од 2016. до 2020. године. У дефинисању ових циљева Република Србија је пошла од визије одрживог друштва које укључује све и у коме је достигнут висок квалитет свакодневног живота. Остварење овакве визије подразумева да је остваривање родне равноправности у основи отклањања кључних развојних препрека Републике Србије, као што су неусаглашен демографски и економски развој, неадекватно коришћење људских ресурса, занемарен развој руралних подручја и неодговарајуће управљање природним ресурсима и угрожавање животне средине.

Основни стратешки циљеви односе се на нужност промене родних образаца који репродукују подређену улогу жене у друштву, као и на унапређење равноправности жена и мушкараца применом политика једнаких могућности и увођењем родне равноправности у све кључне политике на свим нивоима. У дефинисању ових циљева примењен је свеобухватни прилаз који циља на отклањање узрока родно засноване дискриминације, односно негативних родних стереотипа, дискриминаторских пракси према женама и неједнаког односа моћи између жена и мушкараца, паралелно са применом политика једнаких могућности и увођењем родне равноправности у све кључне политике на свим нивоима. Оваквим прилазом створиће се дугорочно стабилни услови да жене и мушкарци уживају сва основна људска права на начелима равноправности и недискриминације. Поред тога, доследном применом родне равноправности у свим кључним политикама на свим нивоима спречиће се да политике, програми и мере произведу дискриминаторско дејство на жене или на мушкарце, као и на рањиве друштвене групе.

У утврђивању стратешких циљева и мера узети су у обзир опис стања, закључци и препоруке дати током консултативних састанака са организацијама цивилног друштва организованим у локалним срединама у процесу израде ове Стратегије.

ПОСЕБНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

У оквиру општег стратешког циља 1: „Промењени родни образци и унапређена култура родне равноправности“:

1.1. Повећан капацитет и знање представника и представница јавне власти о родној равноправности

Ефективна и ефикасна примена политика једнаких могућности подразумева да се представници и представнице јавне власти који контролишу институције и примењују њихове политике не руководе родним стереотипима и предрасудама. Они/е морају бити способни да разумеју узроке и препознају видове непосредне и посредне родно засноване дискриминације. Акти који доносе не смеју различито и/ли штетно третирати жене или мушкарце; сви акти морају узети у обзир специфичности њиховог положаја, као и специфичности положаја рањивих група.

1.2. Родно осетљиво формално образовање

Остваривање *de facto* равноправности жена и мушкараца у друштву подразумева родно осетљиво образовање и васпитање девојчица и дечака, девојака и младића на свим нивоима формалног образовања. Образовни програми и наставни садржаји морају бити родно осетљиви и морају користити родно осетљив језик, како не би репродуковали родне стереотипе и дискриминаторске праксе. Ово подразумева унапређивање компетенција запослених у образовању и васпитању.

1.3. Повећан ниво свести јавности о значају родне равноправности

Промена културних образаца заснованих на родним стереотипима и унапређивање културе родне равноправности претпоставља да јавно мњење препознаје значај родне равноправности за развој друштва у целини.

1.4. Повећана сигурност жена од насиља у породици и у партнерским односима

Насиље у породици и у партнерским односима је један од најраширенијих облика дискриминације жена која је последица, између осталог, родних стереотипа и предрасуда и неједнаког односа моћи између жена и мушкараца. Отклањање овог вида насиља захтева унапређење свеобухватног нормативног, политичког и институционалног оквира у складу са ратификованом Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици („Службени гласник РС–Међународни уговори”, број 12/13). Стога Стратегија налаже усвајање посебне Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима за наредни средњорочни период (2016 -2020).

У оквиру општег стратешког циља 2: „Повећана равноправност жена и мушкараца применом политика и мера једнаких могућности“

2.1. Равноправно учешће жена и мушкараца у родитељству и економији старања

Одговорност у родитељству, као и учешће у неплаћеном раду у кући, неравномерно је распоређено између жена и мушкараца. Оптерећеност жена економијом старања онемогућује њихово пуно и равноправно укључивање у све области јавног живота. Мере у овој области створиће услове за равноправно учешће жена и мушкараца у родитељству и економији старања како би се обезбедило побољшање квалитета живота и њихов равноправан допринос развоју.

2.2. Побољшан економски положај жена и статус жена на тржишту рада

Евидентна и раширена дискриминација жена, посебно припадница рањивих група, на тржишту рада и на радном месту захтева предузимање посебних мера ради отклањања препрека њиховом равноправном приступу запошљавању, напредовању на послу, стручном усавршавању и свим ресурсима. Посебне подстицајне мере предвиђене су за стимулисање уласка жена у предузетништво и развијање предузетништва жена. Посебне мере су утврђене и за боље искоришћавање знања, креативности и потенцијала жена ради стварања услова за бржи економски напретак и квалитетнији живот како жена, тако и мушкараца.

2.3. Жене и мушкарци равноправно одлучују у јавном и политичком животу

Жене још увек не учествују равноправно са мушкарцима у извршној власти на свим нивоима. Такође, мало су заступљене у представничким, извршним и надзорним телима у областима као што су економија, енергетика, безбедност, саобраћај, спорт и

дипломатска служба. Предвиђене посебне мере допринеће откањању ове неравнотеже и омогућити равноправно учешће жена и мушкараца у областима у којима су жене мање заступљене.

2.4. Жене и мушкарци у руралним подручјима активно и равноправно доприносе развоју и имају равноправан приступ резултатима развоја

Жене у руралним подручјима се суочавају са већим препрекама у односу на жене у урбаним срединама у погледу приступа ресурсима и правима, као што су одговарајући животни стандард, здравствена заштита, имовинска права и равноправно учешће у одлучивању. Стога су предвиђене посебне мере за унапређивање њиховог економског и социјалног положаја, узимајући у обзир специфичности потреба рањивих група као што су старије жене. Имајући у виду да је побољшање положаја жена у руралним подручјима везано за развој села и пољопривреде, мере циљају и на боље искоришћавање њиховог развојног и креативног потенцијала.

2.5. Унапређен положај вишеструко дискриминисаних и рањивих група жена

Стратегија узима у обзир потребу предузимања посебних мера ради отклањања препрека напредовању и побољшању положаја рањивих група жена које имају неке посебне карактеристике (на пример, доб, национална припадност, инвалидитет) или се налазе у ситуацији (на пример, трудноћа, мајчинство) због које су изложене вишем ризику од дискриминације од осталих група. Ово налаже да се у наредном периоду посебна брига води у области унапређивања антидискриминационог законодавства, спречавања вишеструке дискриминације и развијању механизма заштите рањивих група жена.

2.6. Побољшано здравље жена и равноправан приступ здравственим услугама

Имајући у виду да женама, посебно из рањивих група, није обезбеђен довољан ниво приступа квалитетној здравственој заштити, Стратегија предвиђа мере за побољшање здравља жена и бољи приступ здравственој заштити. Посебне мере су предвиђене за унапређивање здравља жена у руралним подручјима полазећи од специфичности њиховог положаја и имајући у виду регионалне диспаратете у погледу развијености појединих руралних подручја.

У оквиру општег стратешког циља 3: „Родна равноправност присутна у свим кључним политикама на свим нивоима“:

3.1. Родна равноправност у свим стратешким документима

Имајући у виду да је родна равноправност питање које прожима све области јавног живота, Стратегија обавезује органе јавне власти на свим нивоима да обавезно укључе родну перспективну, односно родну равноправност, у планирање и израду стратегија у свим областима. Овај процес треба да укључи претходну родну анализу и процену утицаја на род. Оваква пракса ће допринети да родна равноправност постане део свих стратегија развоја Републике Србије.

3.2. Родна анализа политика, мера и програма

Стратегија налаже органима јавне власти да у планирању политика, програма и мера претходно изврше процену утицаја на род, односно процену могућих различитих ефеката на жене и мушкарце. Овим ће се обезбедити превенција потенцијално дискриминаторских ефеката било на жене, било на мушкарце.

3.3. Родно осетљива статистика и евиденција

Стратегија обавезује органе јавне власти, институције и привредне субјекте на прикупљање и приказивање родно осетљивих података како би се проценио достигнут ниво родне равноправности. Родно осетљива статистика и евидентирање родно разврстаних података омогућавају идентификацију рањивих група и области у којима је приступна родно заснована дискриминација. Ово су нужни алати и за креирање, планирање, примену и ревизију политика једнаких могућности, као и ефективности посебних мера усмерених ка отклањању неравноправног положаја појединих група у друштва.

3.4. Родно одговорно буџетирање

Један од предуслова остваривања родне равноправности јесте њена примена у буџетском процесу. Стога ће се предузети мере како би буџетски процес у наредном периоду узимао у обзир потребе и приоритете жена и мушкараца, као и различитих група жена и мушкараца, имајући у виду различите улоге које имају у породици, на радном месту и у друштву. На овај начин ће се средства за јавне трошкове квалитетније усмеравати и ефикасније распоређивати уз обезбеђивање родне равноправности.

3.5. Развијено знање и људски капацитети за стручну подршку увођењу родне равноправности у јавне политике

Увођење родне равноправности у јавне политике захтева развијено знање и људске капацитете за примену разноврсних аналитичких, образовних, саветодавних и парципаторних техника и алата. Стога ће се подржавати родне студије у области формалног универзитетског образовања као извор знања и стручног потенцијала за увођење родне равноправности у јавне политике.

3.6. Успостављени функционални механизми за родну равноправност на свим нивоима

Примена принципа родне равноправности у свим политикама и мерама је комплексан, свеобухватан и сталан посао који захтева постојање функционалних механизма родне равноправности на свим нивоима. Стога су предвиђене мере за обезбеђење стручних, материјалних и финансијских ресурса, као и јасних и са централног нивоа координираних, смерница за рад у овој области, уз постављање минимума захтева и истовремено спречавање бирократизације посла.

3.7. Успостављени механизми сарадње са организацијама цивилног друштва

Значај родне равноправности и комплексност проблематике којом се бави ова Стратегија захтева успостављање чвршће и континуиране сарадње у спровођењу планираних мера и активности између националног механизма за родну равноправност и релевантних организација цивилног друштва, посебно женских организација.

3.8. Успостављена међународна и регионална сарадња и размена добрих пракси

Ради што ефективније и ефикасније примене ове Стратегије, као и ради унапређивања политика једнаких могућности, успоставиће се формални модалитет континуиране сарадње са Европским институтом за родну равноправност. Поред тога, унапредиће се размена добрих пракси са државама Европске уније и државама региона.

ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Средства за реализацију мера предвиђених овом Стратегијом обезбедиће се, у складу са могућностима, из буџета Републике Србије, а у складу са утрошком финансијских средстава израђеним у приложеном Плану активности за наредне три године.